

Zpravodajská zpráva

Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů

**Přezkum provádění právních předpisů v oblasti životního prostředí 2022
Dodržování environmentálních předpisů – potřeba pozitivní změny v dosavadním trendu**

Senátní tisk č. K 203/13

1. Popis problematiky

Komise se v roce 2016 zavázala k pravidelnému podávání zpráv o stavu provádění právních předpisů EU v oblasti životního prostředí. První balíček opatření v rámci přezkumu provádění právních předpisů v oblasti životního prostředí byl přijat v únoru 2017¹, druhý pak v roce 2019². Nyní Komise předkládá **třetí přezkum v pořadí, který pět let po vydání prvního přezkumu hodnotí výsledky členských států při plnění závazků EU v této oblasti**. Součástí třetího balíčku je toto sdělení, příloha shrnující prioritní opatření pro lepší provádění daných norem a 27 zpráv o jednotlivých členských státech popisujících aktuální stav provádění příslušných předpisů a obsahujících opatření k dalšímu zlepšení. Sdělení **hodnotí provádění unijních předpisů** členských států v oblastech jako je oběhové hospodářství a nakládání s odpady, biologická rozmanitost, nulové znečištění, opatření v oblasti klimatu, financování, správa záležitostí týkajících se životního prostředí či další postup v oblasti environmentálního právního státu. Nový rozměr přezkumu dala **Zelená dohoda pro Evropu**, jež zdůraznila význam prosazování politik a právních předpisů v oblasti životního prostředí a rozhodující úlohu přezkumu při mapování situace v jednotlivých členských státech. Tato skutečnost byla dále posílena Investičním plánem Zelené dohody³, jenž vyzdvihl, že **přezkum bude sloužit i k určení investičních potřeb členských států** v klíčových odvětvích politiky v oblasti životního prostředí.

Přezkum provádění právních předpisů v oblasti ŽP 2022

Komise v předloženém sdělení **připomíná klíčové iniciativy** ve zkoumaných oblastech, **shrnuje výsledky průzkumu** ve všech členských státech, ve svých zjištěních **usiluje o identifikaci hlavních problémů a nabízí příklady úspěšných postupů** ve vybraných členských zemích.

V kapitole věnované **oběhovému hospodářství a nakládání s odpady** Komise mj. uvádí, že navzdory zavedení vnitrostátních strategií a akčních plánů oběhového hospodářství ve většině členských států, existují značné rozdíly mezi mírou oběhovosti, resp. druhotným využíváním materiálů⁴ a mírou produktivity zdrojů⁵. Další opatření je třeba přijmout ke zlepšení potenciálu recyklovatelnosti plastů, stavebních materiálů a textilu. Významným problémem ve všech členských státech i nadále zůstává předcházení vzniku odpadů, a to i v členských státech s vysokou mírou recyklace odpadů.⁶

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1557218791348&uri=CELEX:52017DC0063>

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:52019DC0149>

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1665136596662&uri=CELEX%3A52020DC0021>

⁴ **Míra využití oběhových materiálů** měří podíl materiálu získaného a vráceného zpět do hospodářství.

⁵ **Míra produktivity** měří, jak efektivně hospodářství využívá zdroje ve výrobě.

⁶ Produkce komunálního odpadu v EU se od roku 2014 zvýšila z cca 478 Kg na obyvatele, přičemž ke snížení došlo pouze v 5 členských státech (Belgii, Bulharsku, Irsku, Maďarsku a Švédsku).

V některých členských státech je zároveň třeba řešit problém se skládkami odpadů⁷, které nesplňují zákonné normy.⁸

V části k **biologické rozmanitosti** Komise mj. konstatuje, že navzdory značnému úsilí členských států a určitému zlepšení dochází v EU i nadále k poklesu biodiverzity a ke zhoršujícímu se trendu v této oblasti. Mezi stanoviště, jejichž stav byl ohodnocen jako nejhorší v celé EU, patří polopřirozené travinné porosty, vrchoviště, rašeliniště a močály. Pod obrovským tlakem jsou lesy. Některé členské státy stále nevymezují zvláště chráněné oblasti a nestanovují cíle a opatření ochrany ve smyslu ustanovení směrnic o stanovištích a ptácích.⁹ Většina členských států musí ještě více urychlit úsilí o dokončení svých sítí Natura 2000. Problémy u většiny členských států přetrvávají i v případě neprovedení akčních plánů pro řešení prioritních cest dle nařízení o invazivních nepůvodních druzích. Určité zlepšení vyžaduje rovněž oblast monitorování biologické rozmanitosti a podávání zpráv.¹⁰

Pokud jde o **kvalitu ovzduší, průmyslové emise, bezpečnost a hluk**, ze zjištění vyplývá, že i přes zlepšení představuje znečištění ovzduší stále velký zdravotní problém. Členské státy musí systematicky a důsledně plnit požadavky na monitorování kvality ovzduší, aby bylo možné lépe prosazovat opatření pro zajištění čistého ovzduší na vnitrostátní i unijní úrovni. Další úsilí vyžaduje splnění závazků ke snížení emisí amoniaku ze zemědělství. Dosažení souladu vyžaduje přísná opatření, zejména pak přechod k udržitelné mobilitě poháněné obnovitelnými zdroji energie a zavedení nízkoemisních zemědělských technik, a to i pro chov hospodářských zvířat a hospodaření s hnojem a hnojivy. Asi polovina členských států je považována za státy s vysokým rizikem nesplnění závazků ke snížení emisí oxidů dusíku a jedna země¹¹ dosud nepředložila svůj národní program omezování znečištění ovzduší. Ke zlepšení došlo v oblasti přijímání map a akčních plánů dle směrnice o hluku. K provedení požadavků vztahujících se na průmyslová zařízení dochází se zpožděním. Přezkum poprvé uvádí údaje o provádění směrnice Seveso III¹², přičemž několik členských států ji dle Komise neprovedly správně.¹³

Co se týče **vody**, ze sdělení plyne, že pokrok směrem k dosažení dobrého stavu vodních útvarů (do roku 2027) je pomalý a některé členské země zaostávají s přijetím klíčových nástrojů k řešení tohoto problému, zejména plánů povodí. Stejně tak jsou členské státy povinny včas přijmout svůj plán pro zvládání povodňových rizik, aby mohly lépe zvládat rizika povodní ve své zemi. Kromě toho v několika zemích stále vzbuzují obavy prováděcí pravidla pro pitnou vodu. Provádění unijních pravidel týkajících se dusičnanů a čištění městských odpadních vod bylo kvůli nedostatečnému plánování a infrastruktuře pomalé, a to navzdory dostupnosti finančních prostředků EU. Navzdory určitému pokroku se v mnoha členských státech městské odpadní vody stále neodvádějí a nečistí tak, jak by měly¹⁴, a proto většina členských států, včetně ČR, čelí řízení o nesplnění povinnosti¹⁵. V případě **chemických látek** a prosazování příslušných právních předpisů¹⁶ došlo ke zlepšení. Ze zjištění plyne

⁷ Celkem se jedná o 12 členských států, včetně ČR.

⁸ Za příklad dobré praxe bylo označeno **Irsko**, které provedlo rozsáhlou reformu oběhového hospodářství, uzavřelo nelegální skládky a financovalo velké sanační a rekultivační práce.

⁹ To se týká i ČR, jejíž cíle v oblasti ochrany nejsou dle Komise stanoveny správným způsobem.

¹⁰ Příkladem dobré praxe bylo v případě obnovy přírody, resp. mokřadů stanoveno **Estonsko**.

¹¹ Jedná se o Rumunsko.

¹² Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/18/EU ze dne 4. července 2012 o kontrole nebezpečí závažných havárií s přítomností nebezpečných látek a o změně a následném zrušení směrnice Rady 96/82/ES <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32012L0018>

¹³ **ČR** byla vedle dalších zemí v této kapitole označena za příklad dobré praxe, zejména s ohledem na kotlíkové dotace a Novou zelenou úsporám.

¹⁴ Za příklad dobré praxe bylo uvedeno např. **Portugalsko**, které schválilo politiku výroby recyklované odpadní vody.

¹⁵ Komise může proti členské zemi, která neprovádí unijní právo, podniknout právní kroky (**tzv. řízení o nesplnění povinnosti**). Komise nejprve členský stát formálně požádá o zajištění souladu s právem EU, pokud nedoručí k nápravě, může se obrátit na Soudní dvůr, který může v některých případech uložit finanční sankce.

¹⁶ Jedná se zejména o nařízení o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek (REACH) a nařízení o klasifikaci, označování a balení (CLP).

poměrně stabilní úroveň dodržování předpisů v této oblasti. Donucovacím orgánům se též účinněji daří odhalovat nevyhovující výrobky či společnosti porušující předpisy a nevyhovující výrobky uváděné na trh EU.

V oblasti **klimatu** Komise konstatuje, že v celé EU je celkově dobrá úroveň provádění právních předpisů. Nyní je důležité schválit a provést balíček opatření „Fit for 55“. Úsilí o přizpůsobení se změně klimatu v každém členském státě a na unijní úrovni je třeba zintenzívnit, neboť provádění opatření v této oblasti se opožděje.¹⁷

Přezkum poprvé pro každý členský stát porovnává dostupné **finanční prostředky**¹⁸ na provádění právních předpisů v oblasti životního prostředí s investičními potřebami. Investiční potřeby v EU ke splnění cílů v oblasti životního prostředí činí 110 mld. EUR ročně. Nyní se roční investiční potřeby v oblasti životního prostředí pro programové období 2021-2027 na unijní úrovni odhadují v rozmezí 0,9 – 1,5 % předpokládaného HDP, což naznačuje investiční mezeru 0,6 – 0,8 % HDP (tj. 76-110 mld. EUR ročně). Téměř dvě třetiny mezery v investicích do životního prostředí se týkají řešení obecného znečištění a ochrany a správy vodních útvarů. Investiční mezera u oběhového hospodářství a odpadů se pohybuje mezi 13 až 28 mld. EUR ročně. Roční deficit finančních prostředků na biologickou rozmanitost je okolo 20 mld. EUR. Potřeba dodatečných investic v oblasti klimatu, energetiky a dopravy nad rámec základních hodnot byla odhadnuta na 390 mld. EUR ročně a dalších 130 mld. EUR ročně je zapotřebí k dosažení hlavních cílů EU v oblasti životního prostředí. Největší podíl zelených investic (71 %) byl v plánech pro oživení a odolnost přidělen na udržitelnou mobilitu, renovaci budov, energetickou účinnost, obnovitelnou energii a na energetické sítě. Naopak biologická rozmanitost, oběhové hospodářství, voda a prevence a omezování znečištění se na celkovém zeleném příspěvku podílely jen 13 %.

U **správy záležitostí týkajících se životního prostředí** Komise uvádí, že ve většině členských států lze stále zlepšovat přístup veřejnosti k soudům za účelem napadení rozhodnutí, aktů nebo nečinnosti, a to zejména v oblastech plánování týkajících se vody, přírody a/nebo kvality ovzduší. Většina členských států musí také lépe informovat veřejnost o jejích právech na přístup k právní ochraně.¹⁹

V části k **dalšímu postupu v oblasti environmentálního právního státu** byly identifikovány přetrvávající problémy, k nimž i nadále patří zejména nedostatečné začlenění cílů v oblasti životního prostředí do tvorby a provádění politik či nedostatečná transparentnost informací o životním prostředí. Klíčová je přitom politická vůle.

Shrnutí zprávy o ČR²⁰

Předchozí přezkumy pro ČR z hlediska provádění politiky a práva EU v oblasti životního prostředí identifikovaly úkoly, které **se týkaly zejména zlepšení v oblasti oběhového hospodářství a kvality ovzduší** či zajištění souladu s unijními právními předpisy, pokud jde o účast veřejnosti a přístup k právní ochraně.

Ze shrnutí plyne, že **ČR je na dobré cestě ke splnění recyklačního cíle EU pro rok 2020**, je ovšem třeba dosáhnout většího úsilí při plnění cílů recyklace po tomto roce a provést opatření (zaměřená na celý životní cyklus výrobku) vyplývající z akčního plánu pro oběhové hospodářství²¹.

¹⁷ Za příklad dobré praxe bylo mj. uvedeno **Dánsko**, které podporuje ekologickou daňovou reformu.

¹⁸ Komise podporuje členské státy prostřednictvím technické a finanční podpory, která mj. zahrnuje **nástroj TAEIX EIR Peer 2 Peer** (usnadňuje výměnu informací, nabízí podporu příslušným vnitrostátním orgánům a poskytuje finanční prostředky pro mise odborníků či semináře) nebo **nástroj pro technickou podporu** (při navrhování a provádění reformy).

¹⁹ Příkladem dobré praxe je Švédsko, které zřídilo specializovaný soud pro environmentální přezkum, nebo Malta, která má soud pro životní prostředí a územní plánování.

²⁰ Celé znění Zprávy o ČR je dostupné jako příloha v senátním tisku K 203/13.

Významným problémem zůstává kvalita ovzduší. ČR překračuje mezní hodnoty pro suspendované částice, oxid dusičitý, ozon a benzo(a)pyren.

Obtížným úkolem pro ČR zůstává dosažení cílů v oblasti biologické rozmanitosti. Došlo k mírnému zvýšení podílu stanovišť a druhů, u nichž je stav z hlediska ochrany příznivý. Zvýšil se podíl stanovišť se špatným stavem z hlediska ochrany, zatímco podíl druhů, jejichž stav by byl z hlediska ochrany též špatný, se snížil. Navzdory pokroku při plnění cílů rámcové směrnice o vodě²², není jisté, zdali je tento pokrok dostatečný pro splnění závazků do roku 2027 a dosažení dobrého stavu všech vodních útvarů.

Podle indexu spotřeby vody má ČR čtvrté nejnižší skóre v EU, které se blíží hodnotám indikujícím nedostatek vody. Pokud jde o financování investic do životního prostředí, hrozí ČR potenciální deficit ve výši 0,32 % HDP, neboť zatímco v období 2014-2020 odhady hovořily o 1,1 % ročně (více než dvě třetiny jsou závislé na vnitrostátním financování), v letech 2021-2027 dosáhnou potřeby ČR v této oblasti více než 1,43 % HDP.

Za hlavní investiční oblast je v ČR považována kvalita ovzduší a oběhové a vodní hospodářství, zejména řešení povodní a sucha.

Míru ambicí je třeba dále zvýšit ve zlepšování environmentální infrastruktury.

ČR musí rovněž využít potenciál fondů soudržnosti a vnitrostátního financování k rozšíření opatření uvedených v plánu pro oživení a odolnost k **provedení reforem** v následujících oblastech: 1) zvládání sucha a systémové zvyšování zadržování vody v krajině; 2) vytváření lesů odolných vůči změně klimatu a 3) nový rámec oběhového hospodářství. Musí také pokračovat ve svých úspěšných projektech, jako je vnitrostátní program výměny kotlů a zvyšování energetické účinnosti v obytných a veřejných budovách. Co se týče správy záležitostí týkajících se životního prostředí, **rizika spočívají v rozhodovacích procesech a v přístupu k právní ochraně v kontextu českého legislativního rámce pro udělování povolení.**

2. Pozice vlády

Vláda iniciativu Komise obecně oceňuje, neboť dle jejího názoru obsahuje řadu užitečných informací a přehledně mapuje situaci napříč členskými státy EU. Vláda uvítala možnost připomínkovat návrhy obou zpráv v první polovině roku 2022, protože řada informací tak byla vyjasněna a výsledná zpráva převážně objektivně popisuje reálný stav. Vláda chápe, že jakožto souhrnná aktivita pokrývající širokou agendu ochrany životního prostředí a klimatu nemůže přezkum postihnout všechny detaily. **Kvalita a podrobnost informací se však napříč kapitolami liší, což dle vlády znehodnocuje celkový přínos zprávy.** Hlavní potenciál přezkumu vidí vláda v možnosti výměny zkušeností a příkladů dobré praxe mezi členskými státy. V tomto ohledu chce být ČR více aktivní ve využívání nástroje TAIEX-EIR P2P. **Vláda má celkově výhrady k českému překladu zprávy,** který obsahuje řadu nepřesností a nejasných či stylisticky nevhodných formulací. **V oblasti odpadů považuje vláda hodnocení za vyvážené** a souhlasí, že **pro ČR zůstává velkou výzvou dosažení cílů v oblasti recyklace komunálních odpadů.** **Doporučení Komise na zavedení daní ze spalování odpadu však nepokládá za vhodné,** neboť ani v okolních státech toto není standardním nástrojem. Za nezbytné považuje vláda zejména budování infrastruktury pro energetické využití komunálních odpadů a posílení energetického využití komunálních odpadů alespoň na úroveň průměru EU. Pokud jde o doporučení Komise zlepšit a

²¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=COM:2020:98:FIN>

²² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32000L0060>

rozšířit tříděný sběr odpadu (včetně bioodpadu), **vláda zdůrazňuje, že tříděný sběr je pro biologický odpad zaveden celoročně**, stejně jako pro všechny ostatní odděleně soustřeďované složky komunálních odpadů. **Vláda nesouhlasí s tvrzením Komise o nesprávném provedení směrnice o skládkách ohledně úpravy odpadu před skládkováním** a je přesvědčena o plnění všech svých povinností. Naopak s Komisí souhlasí v tom, že mezi členskými státy jsou velké rozdíly v míře oběhovosti a že velkou výzvou zůstává předcházení vzniku odpadů. **K ochraně půdy vláda uvádí, že aktuálně připravuje opatření na poli všech problematických oblastí**, které Komise ve Zprávě o ČR identifikovala ve spojitosti s ochranou zemědělské půdy. Vládě dále není zřejmé, **z čeho Komise dovozuje nesoulad s právními předpisy, pokud jde o posuzování lesních hospodářských plánů a jejich vlivu na lokality soustavy Natura 2000, a zásadně nesouhlasí s tím, že cíle ochrany těchto lokalit nejsou stanoveny správně**. Co se týče **implementace nařízení o prevenci a regulaci zavlékání či vysazování a šíření invazních nepůvodních druhů** a zpoždění v provádění jednotlivých požadavků tohoto nařízení, vláda uvádí, že o komplikacích a zdržení při projednávání legislativních změn Komisi informovala. **U části týkající se nulového znečištění, resp. kapitoly o vodě vláda upozorňuje na nepřesnosti u některých pojmů a potřebu jejich revize**. Vláda obecně souhlasí se zjištěními vztahujícími se k agendě chemických látek, a to navzdory některým nepřesnostem zejména pokud jde o údaje, z nichž Komise při posuzování této kapitoly vyházela. **Vláda uvádí, že v souvislosti se směrnicí SEVESO III je v ČR plně zajištěna havarijní připravenost i zpřístupněno veřejné informování**. Vláda poukazuje na některé nepřesnosti a zavádějící formulace ohledně legislativní úpravy využití výnosů z prodeje emisních povolenek či kapitoly o financování. **Vláda nesouhlasí s některými výroky v kapitole o správě záležitostí týkajících se životního prostředí**, především co se týče odkazů na příslušné dokumenty a účasti veřejnosti v procesech posuzování vlivů záměrů či koncepcí na životní prostředí. Část popisující přístup k právní ochraně považuje vláda za značně nesrozumitelný. Vláda nesouhlasí s názorem Komise, že ČR plně neprovedla novelizovanou směrnicí o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí (tzv. směrnice EIA) do českého právního řádu. **Dodává rovněž, že v rámci EIA a SEA²³ se nerozhoduje, a tudíž nemůže být posouzeno zapojení veřejnosti v těchto procesech**. V tomto ohledu proto vláda nepovažuje prioritní opatření týkající se shromažďování a zveřejňování údajů o účasti veřejnosti na postupech EIA a SEA za splnitelné.

Dopad na legislativu ČR

Nepředpokládá se.

Dopad na rozpočet ČR

Nepředpokládá se.

3. Stav projednávání

Parlament ČR

Senát

Výbor pro záležitosti Evropské unie Senátu svým 277. usnesením z 5. října 2022 **vybral dokument k projednání**. Zpravodajem byl určen senátor Petr Štěpánek. O stanovisko k dokumentu byl dožádán Výbor pro územní rozvoj, veřejnou správu a životní prostředí, který sdělení projedná na své schůzi dne 23. listopadu 2022. Zpravodajem VUZP byl jmenován senátor Zbyněk Linhart. Následně se bude dokumentem zabývat VEU.

²³ Tzv. strategická EIA neboli proces posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí.

Senát se problematice životního prostředí dlouhodobě věnuje. Senát se zabýval také předchozím přezkumem a ve svém **198. usnesení**²⁴ z 24. července 2019 mj. uvedl, že příznivé životní prostředí občanů ČR musí být jednou z priorit státu, čemuž musí odpovídat i právní předpisy v této oblasti, a vyzval vládu ČR mj. k předložení návrhů konkrétních opatření na poli ochrany ovzduší, nakládání s odpady či opatření vedoucích ke snížení závislosti ČR na tuhých palivech. Požadoval rovněž, aby vláda řádně a včas plnila závazky vůči EU v oblasti právních předpisů týkajících se životního prostředí.

Poslanecká sněmovna

Výbor pro evropské záležitosti na 15. schůzi dne 5. října 2022 vzal svým usnesením č. 92 dokument na vědomí a postoupil jej pro informaci věcně příslušnému Výboru pro životní prostředí.

Evropské instituce

Evropský parlament

Sdělení bylo postoupeno Evropskému parlamentu k projednání a v současné chvíli se nachází v přípravné fázi. Garančním výborem byl stanoven **Výbor pro životní prostředí, veřejné zdraví a bezpečnost potravin (ENVI)**. Zpravodaj garančního výboru nebyl prozatím určen. O stanovisko bylo dožádáno dalších 5 výborů. Podrobnější informace o dalším projednávání nejsou v tuto chvíli k dispozici.

Rada EU

Sdělení bylo projednáno na **pracovní skupině Rady EU pro životní prostředí** dne 29. září. Komise ve své prezentaci shrnula výsledek analýzy a hlavní zjištěné závěry. V krátké diskuzi vystoupilo několik delegací s dotazy a připomínkami, které směřovaly především k vyjasnění procesu, jak se mohou členské státy zapojit do finalizace národních zpráv a ověřování správnosti údajů. Rakousko se např. podívovalo nad publikací určitých dat s tím, že by ocenilo přístup k nim před jejich zveřejněním. Nizozemsko upozornilo na použití zastaralých dat a požadovalo používání aktuálních informací. K této výtce se připojila také Malta. Španělsko a Estonsko dokument celkově podpořily a označily jej za velmi užitečný.

Národní parlamenty

(zdroj – meziparlamentní databáze IPEX²⁵)

Dle aktuálních informací z meziparlamentní databáze IPEX si sdělení kromě Senátu PČR vybrala k projednání také Národní rada Slovenské republiky, německý Bundestag, polský Sejm a litevský Seimas. Projednávání nebylo ani v jenom případě ukončeno.

4. Hodnocení OEU

Účelem přezkumu provádění právních předpisů EU v oblasti životního prostředí (EIR) je poskytnout komplexní přehled o situaci v každé zemi, identifikovat hlavní nedostatky při provádění právních předpisů EU v oblasti životního prostředí, doporučit prioritní nápravné akce a poskytnout podporu členským zemím, které v jejich provádění zaostávají, zejména prostřednictvím nástroje pro poskytování technické podpory.

²⁴ <https://www.senat.cz/prezentace/historieHandler.do?op=prepare&id=2348>

²⁵ <https://secure.ipex.eu/IPEXL-WEB/document/COM-2022-438>

Na základě zpráv o jednotlivých zemích v rámci přezkumu provádění právních předpisů v oblasti životního prostředí (Environmental Implementation Review; dále jen „EIR“) se Evropská komise snaží vyvodit průřezové závěry na unijní úrovni pro každou hodnocenou tematickou oblast a mechanismy, které by měly umožnit provádění opatření v oblasti životního prostředí.

Předložené sdělení není pro členské státy právně závazné. Samotné sdělení a Zprávu o ČR lze však ocenit především z hlediska jejich informativní povahy. Oba dokumenty nabízejí celkový přehled o stavu sledovaných oblastí, informují o dosaženém pokroku, upozorňují na nedostatky a poskytují podněty pro další zlepšení. Jedná se tedy o přínosné podkladové materiály, které mohou členským státům napomoci při nápravě zjištěných problémů.

V případě ČR byla vyhodnocena relativně dobrá situace v oblasti odpadového hospodářství, střední plnění v oblasti ochrany vod a nízká úroveň ochrany ovzduší a klimatu (díky vysoké uhlíkové náročnosti české ekonomiky) a dodržování cílů biologické rozmanitosti. Přesto lze z pohledu ČR oba dokumenty přivítat a vyzdvihnout především důležitost vzájemné výměny zkušeností a příkladů dobré praxe mezi členskými státy. Vláda ve své rámcové pozici kritizuje zejména faktické a překladové nepřesnosti, k nimž vznese výhrady. V tomto ohledu je možné vládu podpořit, ačkoliv lze pochopit, že při zpracovávání takového množství údajů a dat ze všech členských států k tomuto může dojít. S nepřesnými či zastaralými údaji mají problém i některé další členské státy. Ochrana životního prostředí a zdraví obyvatel by mělo být prioritou každého státu. Z přezkumu plyne, že ČR zůstává i nadále v mnoha oblastech pod průměrem EU. Z tohoto důvodu **je nutné, aby ČR co nejrychleji sjednala nápravu tam, kde je třeba a zajistila úplné provádění příslušné evropské legislativy v oblasti životního prostředí, k čemuž ji Senát v minulosti již vyzýval.** A přestože byl v některých sledovaných oblastech zaznamenán určitý pokrok, je nezbytné vyvinout další úsilí a celkově zvýšit míru ambicí, aby co nejdříve došlo ke zkvalitnění životního prostředí nejen v ČR, ale s ohledem na přesah této problematiky také v EU jako celku. **Neméně důležité je rovněž navýšení investic.**

5. Stanovisko zpravodaje

Oceňuji snahu Komise o průřezový přehled se závěry na unijní úrovni v oblasti životního prostředí, který je teoretickým předpokladem pro přijímání funkčních evropských environmentálních politik, jež by měly dokázat adekvátně reagovat na sloučené problémy a potřeby EU. Ne vždy se to ale v praxi daří. Například ve zbrklém honu za urychlením přechodu Evropy na čistou energii a tlaku na co nejrychlejší provádění návrhů v balíčku předpisů „Fit for 55“, a to bez ohledu na geopolitický kontext, s vybudováním závislosti na ruském plynu pro takto nevhodně pojatou transformaci, zvýšila Komise paradoxně problematiku toho, co tímto chtěla řešit - energetickou krizi v Evropě prohloubila, evropský energetický systém učinila labilnějším, způsobila nárůst energetické chudoby a na to navázaný růst extremismu.

Co se týče zprávy o ČR, za důležité považuji poukázat na tyto problematické okruhy:

Lesy a NATURA 2000

Lesy jsou pod obrovským tlakem. Z 27 % lesní plochy EU chráněné podle směrnic EU o ochraně přírody má méně než 15 % příznivý stav z hlediska ochrany a počet lesních stanovišť se špatným stavem z hlediska ochrany se zvýšil. V České republice pokrývají lesy 35,6 % území, přičemž podle zprávy více než **90 % hodnocení odhaluje špatný nebo nedostatečný stav. V oblasti lesnictví byly zaznamenány případy masivní těžby dřeva v lokalitách Natura 2000, jako je Východní Krušnohoří nebo Soutok-Podluží.** Zpráva doporučuje ČR mimo jiné stanovit cíle a opatření ochrany pro všechny lokality, kde chybí plány péče, a také zajistit, aby byly lesní hospodářské plány posuzovány podle právních předpisů EU s cílem zabránit zhoršování stavu lokalit Natura 2000.

Je to alarmující zejména proto, že podle zjištění odborníků z Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem nárůst extrémních změn podnebí nezpůsobují ani tak emise oxidu uhličitého, nýbrž více likvidace přirozených lesů (<https://techfocus.cz/veda-vesmir/4601-extremni-zmeny-podnebi-nezpusobuji-emise-oxidu-uhliciteho-ale-likvidace-lesu.html>). Podle tohoto vědeckého stanovisko (je to jeden z mnoha možných pohledů) by pravděpodobně do značné míry stačilo, abychom se řádně starali o lesy a klimatickou krizi tím budeme řešit efektivněji, než mnohými prosazovanými opatřeními. Nejen, že by to vyšlo o mnoho levněji, ale nemuseli bychom mít ani tolik rostoucí dluh, energetickou krizi, energetickou chudobu atd.

Z tohoto tristního stavu lesů lze také vyvodit, že musíme revidovat stávající přístupy státní ochrany přírody, která na základě doktríny o bezzásahovosti v chráněných územích nezasahuje proti kůrovci ani v zásahových zónách, jako v případě Saského Švýcarska, v případě Českého Švýcarska pak dokonce na celém území parku, což následně způsobí celostátní plošnou kůrovcovou kalamitu, která zlikviduje tisíce hektarů živého lesa v celém regionu. Podobně když státní ochranáři vítají požár v Českém Švýcarsku jako obrodný nebo když používají argument, že požáry k přírodním procesům patří, a proto by se proti nim nemuselo zasahovat, že to vlastně není "žádná škoda". Požár přitom zničí mnoho živočichů a rostlin, obnaží dosud zastíněné půdy vodní a větrné erozi, změní krajinný ráz a odtokové poměry v území atp., nemluvě o dopadu na majetky a životy občanů a podnikatelů v dotčených územích.

Státní ochrana také usiluje o nové národní parky a nové CHKO, ale nedokáže **zabránit či dokonce aktivně způsobuje zhoršování stavu už stávajících lokalit Natura 2000, jak uvádí zpráva.**

Nedivme se pak odporu nejen místních k vyhlášení nových chráněných oblastí.

Nulové znečištění, resp. kapitoly o vodě

V kapitole „Prevence závažných průmyslových havárií – SEVESO“ Komise uvádí, že Česko má problémy s prováděním směrnice Seveso III, které Komise v roce 2021 odhalila ve vnitrostátních právních předpisech a jako jediné prioritní opatření zpráv doporučuje „Posílit kontrolu a prosazování, aby bylo zajištěno dodržování směrnice Seveso-III, zejména ustanovení o vnějších havarijních plánech“.

Vláda to rozporuje a tvrdí, že „realizace směrnice SEVESO III je **v České republice na vysoké úrovni, kdy je plně zajištěna zejména havarijní připravenost i zpřístupněno veřejné informování**“.

Toto tvrzení vlády ale neobstojí v praxi. Uvedu jen dva příklady.

1. V září 2020 uhynuly v Bečvě tisíce tun ryb. Ekologickou havárii způsobily kyanidy, které do řeky vytekly. Jedovaté látky podle odborníků poškodily biotop a podmínky pro všechny na vodu vázané organismy asi na 40 kilometrech toku. Selhání ČIŽP a havarijní nepřipravenost celého systému se dodnes nevyšetřila, ani to jak se jedovaté látky do toku dostaly, ani kdo je tam vypustil. A ani nefunkčnost všech těch státních úřadů a institucí.
2. Do říčky Křinice, tekoucí do Labe přes CHKO Lužické hory, CHKO Labské pískovce, NP Saské a České Švýcarsko, byly po desítky let opakovaně vypouštěny průmyslovou chemií znečištěné odpadní vody z barevny v Krásné Lípě. Ze strany ČIŽP stejně jako ze strany všech orgánů životního prostředí a ochrany přírody byl problém dlouhé roky zásadně ignorován. ČIŽP se tím opakovaně zabývala, opakovaně konstatovala porušení zákona, opakovaně ukládala pokuty, ale jenom formálně, ve skutečném vynucení plnění zákona a skutečné ochraně životního prostředí systém opakovaně selhával. Ke znečišťování docházelo znovu a znovu a znovu, po desítky let. A docházelo by dodnes, kdyby barevna, ze zcela jiných důvodů, než znečišťování vod tekoucích do národního parku, před dvěma lety neukončila činnost.

O nedostatečné prevenci a kontrole svědčí i informace o prosazování nařízení o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek („nařízení REACH“) a nařízení o klasifikaci, označování a balení („nařízení CLP“). Odpovědnost za prosazování dodržování nařízení REACH i CLP v České republice nesou Česká inspekce životního prostředí, Celní správa ČR, krajské hygienické stanice, Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský a Státní úřad inspekce práce. Podle zjištění Komise Česko vyčleňuje pouze 11 zaměstnanců na prosazování nařízení REACH a CLP. Počet kontrol podle nařízení REACH, který je 300, zůstává výrazně pod průměrem EU (za vykazované období 2019). Při předkládání těchto údajů české příslušné orgány navíc nerozlišovaly mezi kontrolami, které byly proaktivní (inspekce), a kontrolami, které byly reaktivní/nerutinní (šetření jako reakce na stížnosti, nehody a hlášení).

Podobných alarmujících zjištění ve vztahu k ČR je ve zprávě vícero, namátkou:

- Míra recyklace komunálního odpadu k roku 2020 je v ČR stále pod průměrem Evropské unie (34 % komunálního odpadu je recyklováno, přičemž průměrem EU je 46 %). Česko musí zvýšit investice do recyklace, aby splnilo recyklační cíle pro rok 2025,
- Hlavním způsobem zpracování odpadů zůstává skládkování, které výrazně převyšuje průměr EU (23 % v roce 2020), což pro Česko představuje hlavní problém
- Zemědělství představuje jednu z největších zátěží s dopadem na povrchové vody a je největší zátěží pro vody podzemní, přičemž Česko má jeden z nejvyšších podílů útvarů podzemních vod v EU, které nedosahují dobrého chemického stavu, zejména kvůli znečištění dusičnany.

Apod.

Zajímavé je, že většina členských zemí vydává na ochranu životního prostředí **1–2 % HDP, přičemž Česko vydává 2,7 %**. V roce 2018 většina členských států investovala do ochrany životního prostředí **0,2–0,5 % svého HDP, zatímco Česko 0,8 %**.

Přesto se Komise i vláda shodují, že na příští období **je třeba investice do ochrany životního prostředí zase navýšit**.

Zde proto není od věci připomenout závěry z projednávání Zpráv o stavu ŽP, kde se tato záležitost také opakuje. Důkazem úspěšnosti v ochraně životního prostředí má být to, kolik financí se na ochranu životního prostředí utratí. Čím víc milionů utraceno, tím jsme jakoby úspěšnější v řešení problému. Tento přístup se v zásadě každoročně opakuje. „Argumentuje“ se dalším meziročním nárůstem výdajů na ochranu ŽP, aniž by se přitom zlepšily ukazatele, a vyžaduje se další navýšení investic do budoucna, aniž by s tím byl spojen příslib zlepšení ukazatelů.

Proti tomu opakovaně Senát namítá, že efektivita se neměří podle rostoucího objemu financí, ale podle toho, zda se problémy daří vyřešit a ukazatele naplnit s vynaložením nejnutnějších nákladů a zdrojů. Senát proto požadoval po MŽP, aby efektivitu a hospodárnost vynaložených prostředků na ochranu životního prostředí začalo měřit a vyhodnocovat.

Podobný požadavek vyvstává logicky i zde. Nedá se totiž nevyvodit, že pokud ČR vynakládá na ochranu ŽP tak výrazně více procent (2,7%) vůči HDP, než ostatní členské země (1-2%), aniž by se v ukazatelích stavu ŽP ale Česko zlepšovalo nebo posouvalo do nadprůměru, pak se tyto nadprůměrné prostředky na ochranu ŽP nemohou vynakládat efektivně a účelně.

6. Návrh stanoviska:

Výbor pro územní rozvoj, veřejnou správu a životní prostředí

1. se seznámil se sdělením Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Přezkum provádění právních předpisů v oblasti životního prostředí 2022 Dodržování environmentálních předpisů – potřeba pozitivní změny v dosavadním trendu;

2. vyzývá vládu, aby:

- řešila doporučení Evropské komise plynoucí ze zprávy o stavu provádění právních předpisů v oblasti životního prostředí týkající se České republiky;
- začala účelně měřit a vyhodnocovat efektivitu a hospodárnost finančních prostředků vynaložených na ochranu životního prostředí a začala sbírat a uplatňovat i kritické podněty a připomínky;

3. doporučuje

- postoupit dokument k projednání plénu Senátu Parlamentu ČR..

V Krásné Lípě dne 20. 11. 2022

Zbyněk Linhart

zpravodaj,

předseda výboru pro územní rozvoj, veřejnou správu a životní prostředí
Senát Parlamentu ČR